

PP FINANSINIO GYVYBINGUMO VERTINIMO INSTRUKCIJA

Šiame dokumente pateikiama informacija, skirta pristatyti Sąnaudų naudos skaičiuoklės¹ (Versija 1.2.10) (toliau - Skaičiuoklė) funkcionalumus, skirtus įvertinti PP finansinį gyvybingumą.

Skaičiuoklė, leisdamą atlikti PP finansinio gyvybingumo vertinimą, kartu yra įrankis, įgalinantis viešąjį subjektą atlikti įvairių IP įgyvendinamo VPSP būdu scenarijų analizę ir rasti optimalų viešojo ir privataus subjektų bendradarbiavimo finansinį sprendimą.

PP finansinio gyvybingumo vertinimas yra neatsiejama PP vertinimo dalis, todėl šią vertinimo dalį skaičiuoklėje pateikti yra būtina.

PP finansinio gyvybingumo vertinimo instrukciją sudaro:

1. Skaičiuoklės paruošimas;
2. Privataus subjekto FDN nustatymas ir PP trukmės nurodymas;
3. PP atsiperkamumo viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje vertinimas;
4. Privataus subjekto papildomo komercinės veiklos atsiperkamumo vertinimas;
5. PP atsiperkamumo visos privataus subjekto vykdomos veiklos apimtyje vertinimas;
6. Viešojo subjekto finansinės situacijos PP atžvilgiu vertinimas.

1. Skaičiuoklės paruošimas

PP finansinio gyvybingumui vertinti skaičiuoklė paruošiama taip pat, kaip nurodyta PK rengimo metodinių rekomendacijų² 5 priede, tačiau šio vertinimo funkciniai papildiniai įdiegti tik nuo v1.2.10 skaičiuoklės versijos. Todėl, jeigu naudojate ankstesnę skaičiuoklės versiją, duomenis reikės perkelti.

Atsiradusiame 7.1 darbalapyje, paspauskite mygtuką „Perkelti reikšmes“, jog skaičiuoklė paruoštą 7.1 ir 7.2 darbalapius PP finansinio gyvybingumui vertinti, t. y. paspaudus mygtuką, 7.1 darbalapyje esanti finansinių srautų lentelė užsipildys reikšmėmis.

7.1 Darbalapyje paspaudus, mygtuką „Rodyti PVM prielaidas“, galima matyti PVM dydžius, kurie taikomi pinigų srautams tais atvejais, kuomet IP objektų alternatyvų analizės darbalapiuose nurodyti finansiniai srautai buvo pateikti su PVM (1 darbalapyje esančioje lentelėje „PVM tarifo pasirinkimas“ buvote pažymėję varnelę, jog „nėra galimybės PVM įtraukti į PVM atskaitą ir susigražinti pirkimo PVM) ir, vertinant PP finansinį gyvybingumą iš privataus subjekto pusės, PVM reikia eliminuoti.

Skaičiuoklė, priklausomai nuo 1 darbalapyje atliktų pasirinkimų, PVM iš finansinių srautų eliminuoja pati.

Esant poreikiui, PVM dydžius atskiroms finansinėms eilutėms galima koreguoti 1 darbalapyje.

7.2 darbalapio srityje „Rodiklių suvestinė“ matomos PP finansinio gyvybingumui įvertinti naudojamų rodiklių reikmės. Norėdami koreguoti rodiklių apskaičiavimui taikytas prielaidas ir matyti skaičiavimus naudojamus finansinius srautus, lentelėje „Rodyti papildomas prielaidas ir skaičiavimus“ pažymėkite prie atitinkamų analizės sričių esančias varneles ir paspauskite mygtuką „Rodyti“ (žr. 1 pav.). Jei norite, jog šių prielaidų ir skaičiavimų laukai nebūtų matomi, paspauskite mygtuką „Išvalyti“.

¹ Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika (patvirtinta 2016 m. gruodžio 1 d., galioja nuo 2017 m. sausio 1 d.).

² [Viešojo ir privataus sektorių partnerystės tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno rengimo metodinės rekomendacijos](#) (patvirtinta 2017 m. kovo 2 d., įsigalioja nuo 2017 m. gegužės 3 d.)

Rodyti papildomas prielaidas ir skaičiavimus (pažymėti varnelė)			
☒ 1. Viešajam sektoriui aktualios veiklos	☒ 2. Privataus subjekto komercinė veikla	☒ 3. Bendra privataus subjekto veikla (1 + 2)	☒ 4. Viešojo sektoriaus finansinė situacija
Rodyti		Išvalyti	

1 pav. Matomų analizės sričių valdymo lentelė

2. Diskonto normos nustatymas ir PP trukmės nurodymas

Atverkite 7.2 darbalapį ir pateiktoje lentelėje (žr. 1 lent.) nustatykite PP privataus subjekto atžvilgiu FDN, kurią Skaičiuoklė skaičiuoja automatiškai vidutinių svertinių kapitalo kaštų (angl. *weighted average cost of capital* – WACC) (prieš mokesčius) metodu. Lentelėje jau iš anksto yra pateikiamos kintamųjų, naudojamų FDN apskaičiuoti, rekomendacinės reikšmės. Galite keisti pelno mokesčio dydžio, kapitalo dalies, kurią privatus subjektas užtikrins savo nuosavomis lėšomis, bendroje kapitalo struktūroje dydžio, nuosavo kapitalo grąžos bei skolinto kapitalo grąžos dydžių reikšmes FDN apskaičiuoti. Tačiau tuomet turite pateikti atliktų pakeitimų pagrindimą. <http://zanders.eu/en/latest-insights/wacc-practical-guide-for-strategic-decision-making-part-8/>

Lentelėje taip pat pateikiama informacija apie realių pinigų srautų konvertavimui į nominalius taikomą (infliacijos) indeksą bei viešojo sektoriaus pinigų srautams taikoma FDN. Jų reikšmės gali būti koreguojamos 1 darbalapyje. Tačiau, koreguojant šias reikšmes, būtina pateikti atliktų pakeitimų pagrindimą.

Lentelėje taip pat pateikiama informacija apie viešojo sektoriaus pinigų srautams taikoma FDN. Ji gali būti koreguojama 1 darbalapyje, tačiau tokiu atveju turite pateikti pakeitimų pagrindimą.

1 lentelė. FDN nustatymas

FDN apskaičiavimo prielaidos	
Realių pinigų srautų konvertavimui į nominalius taikomas indeksas (žr. 1 darb.)	2%
Pelno mokesčio tarifas	15%
Nuosavo kapitalo dalis, vieneto dalimis	30%
Skolinto kapitalo dalis, vieneto dalimis	70%
Nuosavo kapitalo grąža, po mokesčių	12,0%
Skolinto kapitalo kaina	3,5%
Vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC), prieš mokesčius	6,7%
Viešojo sektoriaus finansinė diskonto norma	4,0%

Nustatykite PP/VPSP sutarties laikotarpį. VŽPP atveju jis negali būti ilgesnis nei 25 metai³. Koncesijos trukmė negali būti ilgesnė už laikotarpį, per kurį koncesininkas pagrįstai gali tikėtis atgauti atliekant darbus ir teikiant paslaugas įdėtas investicijas ir būtų gauta investuoto kapitalo grąža, atsižvelgiant į investicijas, būtinas konkrečioms tikslams pasiekti⁴.

Skaičiuoklėje numatyta galimybė nurodyti VPSP sutarties laikotarpį iki 99 metų (žr. 2 lent.). Lentelėje pateikiama informacija nuo kurio mėnesio pradedamas skaičiuoti VPSP sutarties laikotarpis. Jis sutampa su 1 darbalapyje nurodytu projekto veiklų įgyvendinimo pradžios datoje nurodytu mėnesiu. Todėl norint jį pakoreguoti, turi būti keičiama projekto veiklų įgyvendinimo pradžios data, kuri nurodoma 1 darbalapyje.

2 lentelė. VPSP sutarties laikotarpio nustatymas

VPSP sutarties laikotarpio nustatymas	
Ar projekto įgyvendinimo pradžios data sausio 1 d?	
Metų mėnuo nuo kurio prasideda nuliniai metai	
VPSP sutarties laikotarpis, (nuo 1 iki 99)	

³ LR Investicijų įstatymo 15¹ straipsnio 3 dalis

⁴ LR Koncesijų įstatymo 17 straipsnio 2 dalis

3. PP atsiperkamumo viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje vertinimas

Nustatykite pirmuosius metus ir mėnesį, nuo kurio numatomas veiklos etapo įgyvendinimas (žr. 3 lent.). Tai atlikus, skaičiuoklė, pasirinkus atitinkamas parinktis, pati nuo nurodyto laikotarpio iki PP/VPSP sutarties laikotarpio pabaigos suskaičiuos privataus subjekto numatomus mokėti mokesčius ir/ar viešojo subjekto numatomą mokėti atlygi/atlyginimą, jei tokie bus numatyti.

3 lentelė. Finansinio gyvybingumo vertinimas viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje

Prielaidos	
Veiklos etapo pirmi metai	
Nepilnų metų mėnuo, nuo kurio prasideda veiklos periodas (nuo 1 iki 12)	
Investicijų išlaidų sumažėjimas dėl privataus partnerio dalyvavimo	%
Veiklos išlaidų sumažėjimas dėl privataus partnerio dalyvavimo	%
Taikoma ribinė metinė pajamų pasidalinimo riba?	Taip/Ne
Pajamų pasidalinimo riba, metinė, EUR	
Pajamų pasidalinimo norma, %	%
Metinis atlyginimas, metinis atlygis, EUR	

Jei turite pagrįstų argumentų (geriausia remtis statistika), galite nurodyti investicijų ir veiklos išlaidų sutaupymus dėl IP įgyvendinimo VPSP būdu. Ši nauda gali pasireikšti, kuomet privatus subjektas, sukurdamas turtą ir kartu jį eksploatuodamas bei dėdamas aktyvias pastangas, gali pasiekti mažesnes viso ciklo paslaugos teikimo išlaidas, nei projektą įgyvendinant dalimis. Bet kokiu atveju šie sutaupymai neturėtų viršyti 5-10 proc. Jei privatus subjekto dalyvavimas IP įgyvendinime neapima viso ciklo išlaidų: investicijų, reinvesticijų, priežiūros, eksploatavimo, paslaugos teikimo, minėtiems sutaupymams pagrindo nėra ir ši prielaidas negali būti taikoma.

Jei pasirenkama VPSP įgyvendinti Koncesijos forma, siekiant sumažinti privataus subjekto viršpelnio gavimo riziką, konkurso sąlygose privataus subjekto atrankos kriterijumi galima numatyti ribinę metinę pajamų, surenkamų iš tiesioginių vartotojų, mokančių už paslaugas, pasidalinimo sumą (RMPS), virš kurios privatus subjektas turės dalintis pajamomis su viešuoju subjektu. Šis rodiklis nėra tiesiogiai aktualus projekto finansinio gyvybingumui įvertinti, tačiau skaičiuoklėje suteikta tokio rodiklio panaudojimo galimybė leidžia modeliuoti įvairias mokėjimų mechanizmų ir atsiskaitymų tvarkų, aktualių VPSP sutartyse, sąlygas.

Jei RMPS kaip atrankos rodiklio taikymas aktualus, eilutėje, kurioje klausama ar taikoma ribinė metinė pajamų pasidalinimo riba (langelis D53), pažymėkite „*Taip*“. Nurodykite sumą, virš kurios privatus subjektas turėtų dalinti pajamomis su viešuoju subjektu, bei pajamų pasidalinimo procentinį dydį, t. y. kokią dalį pajamų, gaunamų virš RMPS, privatus subjektas turėtų atiduoti viešajam subjektui.

Jei PP, viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje, grynoji dabartinė vertė (GDV), apskaičiuota D122 langelyje, yra mažesnė už nulį ir, vadovaujantis priedu, išnaudotos kitos priemonės, siekiant PP padaryti finansiškai gyvybingą, gali būti numatytas ar padidintas viešojo subjekto mokamas metinis atlygis/metinis atlyginimas, kuris įrašomas D57 langelyje.

Jei numatoma, jog privatus subjektas, įgyvendindamas PP, turės mokėti mokesčius, pažymėdami „*Taip*“ arba „*Ne*“ nurodykite (žr. 4 lent.), kokie mokesčiai yra taikomi, ir įrašykite skaičių, nuo kurių projekto metų jie pradedami taikyti (galimi įrašyti metai yra nuo nulinių iki VPSP sutarties pabaigos metų). Nekilnojamojo turto, turto nuomos, žemės nuomos mokesčių atvejais įrašykite mokesčio tarifą bei apmokestinamąją bazę. Koncesijos mokesčio atveju nurodykite metinį koncesijos mokesčio dydį.

4 lentelė. Mokesčių prielaidos

Mokesčių prielaidos	Nekilnojamojo turto	Turto nuomos	Žemės nuomos	Koncesijos
Taikomumas	Taip/Ne	Taip/Ne	Taip/Ne	Taip/Ne
Nuo kurių pilnų metų taikomas mokestis? (metai)	-			
Mokesčio dydis, %	%	%	%	-
Mokesčio apmokestinimo bazė, Eur				

Nurodžius anksčiau pateiktas prielaidas, skaičiuoklė, remdamasi tiek jomis, tiek skaičiuoklėje pateikta su PP susijusia pinigų srautų informacija, pati apskaičiuos PP viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje atsipirkimo rodiklius privataus subjekto atžvilgiu (žr. 5 lent.).

5 lentelė. PP atsipirkimo rodikliai viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje

Rodiklis	Reikšmė
GDV	%
VGN	
Diskontuotas atsipirkimo laikas (metai)	

Jei skaičiuoklėje esantys atsipirkimo rodikliai, apskaičiuoti jos viduje esančių formulių ir taikytų prielaidų pagalba, turi būti patikslinti, jog atspindėtų planuojamą situaciją, tuomet darbalapio atitinkamose žalios spalvos eilutėse gali būti atliekamos finansinių srautų korekcijos (žr. 6 lent.).

Tam, kad pinigų srautų korekcijoms skirtos eilutės būtų matomos, darbalapio kairiajame krašte paspauskite mygtukus su pliuso ženklu, jog jame išsiskleistų visos skaičiavimams naudojamos darbalapio eilutės.

6 lentelė. Finansinių srautų korekcijos

Projekto įgyvendinimo metai	Suma	0	1	2	3
Projekto įgyvendinimo kalendoriniai metai		2018	2019	2020	2021
INVESTICIJOS IŠ VISO:					
Investicijos					
Reinvesticijos					
PAJAMOS IŠ VISO:					
Veiklos pajamos iš viso:					
Veiklos pajamų pasidalinimo suma iš viso:					
Veiklos pajamų pasidalinimo suma (pilni metai)					
Veiklos pajamų pasidalinimo suma: pagalbinis skaičiavimas					
Veiklos pajamų pasidalinimo suma (pirmų nepilnų metų korekcija)					
Veiklos pajamų pasidalinimo suma (paskutinių nepilnų metų korekcija)					
Veiklos pajamų pasidalinimo korekcijos (jei aktualu): nominalia verte					
Veiklos pajamų pasidalinimo korekcijos (jei aktualu): realia išraiška					
Veiklos pajamos privačiam subjektui					

Per VPSP sutarties laikotarpį PP privačiam subjektui jis turi atsipirkti, t. y. GDV turi būti didesnė už nulį, VGN didesnė už FDN. Jei ši sąlyga nėra tenkinama, turite peržiūrėti PP prielaidas. Šiuo aspektu rekomenduojama vadovautis priedu, kartu įvertinti galimybes privačiam subjektui užsiimti papildoma komercine veikla, kuri iš dalies galėtų finansuoti viešajam subjektui aktualių veiklų vykdymą.

4. Privataus subjekto papildomo komercinės veiklos atsiperkamumo vertinimas

Jei planuojama privačiam subjektui suteikti galimybę užsiimti papildoma komercine veikla, sudarykite šios veiklos prognozę ir atlikite jos atsiperkamumo vertinimą.

Prielaidas komercinės veiklos atsipirkimui apskaičiuoti skaičiuoklėje galima nurodyti dviem būdais.

Pirmuoju atveju, šias prielaidas galima įrašyti iš anksto parengtose prielaidų lentelėse (žr. 7 lent.), iš kurių skaičiuoklė pati sugeneruos pinigų srautus visam VPSP sutarties laikotarpiui.

Nurodykite metų, kuriais yra baigiamos įgyvendinti investicijos, ir metų mėnesį (1 – 12), nuo kurio prasideda investicijų periodas. Nurodykite bendrą investicijų sumą, reinvesticijas ir jų naudingą tarnavimo laikotarpį metais. Įrašydami skaičių nuo 1 iki 12 nurodykite mėnesį, nuo kurio prasidės veiklos etapo vykdymas. Pateikite metinius pajamų, veiklos ir remonto išlaidų dydžius bei nurodykite naudingą remonto darbų tarnavimo laikotarpį.

7 lentelė. Komercinės veiklos atsipirkimui vertinti naudojamos prielaidos

Pinigų srautų prielaidos	
Investicijų trukmė, pilni metai	
Nepilnų metų mėnuo, nuo kurio prasideda investicijų periodas (nuo 1 iki 12)	
Investicijos, Eur	
Reinvesticijos, Eur	
Reinvesticijų naudingas tarnavimo laikotarpis, metai	
Nepilnų metų mėnuo, nuo kurio prasideda veiklos periodas (nuo 1 iki 12)	
Pajamos, metinės, Eur	
Veiklos vykdymo išlaidos, metinės, Eur	
Remonto išlaidos, metinės, Eur	
Remonto naudingas tarnavimo laikotarpis, metai	

Antruoju atveju, investicijų, pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių srautus dydžio ir laiko atžvilgiu galite nurodyti patys tam skirtose finansinių srautų korekcinėse eilutėse (pastarosios taip pat gali būti naudojamos tikslinti pirmuoju būdu atliktus skaičiavimus).

Atkreipkite dėmesį, jog 7.2 darbalapyje pajamų iš papildomos komercinės veiklos prielaidos (160 eilutė) turi sutapti su 6.4 darbalapio 37 eilutėje pateikiama informacija.

Jei aktualu, nurodykite, kokius su papildoma komercine veikla susijusius mokesčius: nekilnojamojo turto, turto nuomos, žemės nuomos, planuoja turėtų mokėti privatus subjektus (žr. 8 lent.). Mokesčių prielaidos pateikiamos tokiu pačiu būdu kaip analizuojant PP atsipirkimą viešajam sektoriui aktualių veiklų apimtyje.

8 lentelė. Komercinei veiklai taikomos mokesčių prielaidos

Mokesčių prielaidos	Nekilnojamojo turto	Turto nuomos	Žemės nuomos
Taikomumas	Taip/Ne	Taip/Ne	Taip/Ne
Nuo kurių pilnų metų taikomas mokestis? (metai)			
Mokesčio dydis, %	%	%	%
Mokesčio apmokestinimo bazė, Eur			

Nurodžius papildomos komercinės veiklos pinigų srautų ir mokesčių prielaidas, šios veiklos atsipirkimo rodiklius Skaičiuoklė apskaičiuos pati (žr. 9 lent.). Papildoma komercinė veikla laikoma atsiperkančia, kuomet GDV (D203 langelis) yra didesnė už nulį, o VGN (D204 langelis) didesnė už FDN.

9 lentelė. Komercinei veiklai taikomos mokesčių prielaidos

Rodiklis	Reikšmė
GDV	
VGN	%
Diskontuotas atsipirkimo laikas (metai)	

5. PP atsiperkamumo visos privataus subjekto vykdomos veiklos apimtyje vertinimas

PP atsiperkamumas vertinamas visų privataus subjekto vykdomų veiklų: viešajam sektoriui aktualios veiklos ir papildomos komercinės veiklos, apimtyje. Skaičiuoklėje nurodžius visas su privataus subjekto vykdoma veikla susijusias prielaidas, skaičiuoklė atsiperkamumo rodiklius apskaičiuos pati.

PP privačiam subjektui laikoma atsiperkančiu, kuomet GDV yra didesnė už nulį (D221 langelis), o VGN didesnė už FDN (D222 langelis). Kai šie kriterijai yra tenkinami, laikoma, kad PP privataus subjekto atžvilgiu yra finansiškai gyvybingas ir langelyje D223 skaičiuoklė nurodo PP atsipirkimo metus.

Jeigu GDV ir VGN rodiklių reikšmės netenkina šių reikalavimų, peržiūrėkite projektą ir koreguokite/tikslinkite skaičiavimuose taikomas prielaidas. Priešingu atveju, dėl PP negalėjimo užtikrinti privačiam subjektui rinkoje pageidaujamą grąžą, ji būtų laikoma finansiškai negyvybinga.

Iš kitos pusės, jei minėtų rodiklių reikšmės yra gerokai didesnės pvz., PP VGN yra daugiau nei 1 proc. punktais didesnis nei taikoma FDN, tai rodo, jog privatus subjektas gautų viršpelinį, kuris nėra priimtinas viešojo intereso atžvilgiu. Tokiu atveju turi būti peržiūrėtos PP prielaidos. Rekomenduojama vadovautis priėdė pateikiamu aiškinimu.

Atliekant prielaidų pakeitimus, užtikrinkite jų integruotumą viso PP atžvilgiu, t. y. prielaidos, naudojamos PP finansiniams gyvybingumui įvertinti, tiek PP rodikliams apskaičiuoti pvz., su viešajam sektoriui aktualiomis veiklomis susiję pinigų srautų, VPSP sutarties (PP) trukmė prielaidos turi būti tos pačios.

6. Viešojo sektoriaus finansinės situacijos PP atžvilgiu vertinimas

Vertinant PP finansinį gyvybingumą svarbu įsitikinti, jog viešasis subjektas galės padengti finansinius įsipareigojimus visu VPSP sutarties laikotarpiu.

Skaičiuoklėje nurodykite centrinės ar vietos valdžios lygmeniui priskiriamas PP ketinantis įgyvendinti viešasis subjektas ir skaičiuoklė pati abiem atvejais apskaičiuos tikėtiną PP naštą centrinės valdžios, vietos valdžios, o taip pat ir viešojo sektoriaus apskritai biudžetams. Tikėtina našta biudžetui apskaičiuojama tiek su viešojo subjekto patiriama rizika, tiek ir be jos, kartu pateikiant abejas reikšmes tiek su PVM, tiek ir be PVM.

Vertinant PP finansinį gyvybingumą iš viešojo subjekto pusės, turima įsitikinti, jog viešasis subjektas biudžete turės pakankamai išteklių padengti savo su PP įgyvendinimu, įskaitant prisiimamą riziką, susijusias išlaidas su PVM (G272 arba G273 langelis) priklausomai nuo to, centrinės ar vietos valdžios lygmeniui priklauso viešasis subjektas, kurių GDV (atitinkamai G272 ar G273 langeliuose) neturi viršyti „Maksimalių viešojo sektoriaus turtinių įsipareigojimų PP“, kurie apskaičiuoti 6.4 darbalapyje. Skaičiuoklė langelyje G274 pati pateikia išvadą viršyta ar ne šio rodiklio reikšmė.

Prisiimamos viešojo subjekto rizikos įtraukimas šiuo atveju aktualus dėl to, kad viešojo subjekto PP prisiimama rizika gali lemti didesnę naštą viešojo subjekto biudžetui, ir jis turi būti pasiruošęs šią riziką finansiškai padengti. Privataus subjekto prisiimama rizika jau yra įskaičiuota į jo pageidaujamą PP grąžą (FDN), todėl jos dar kartą įtraukti jos į vertinimą nereikia.

Atliekant PP finansinio gyvybingumo vertinimą taip pat reikia įsitikinti, jog viešojo subjekto mokėjimų privačiam subjektui suma GDV (G265 arba G266 langeliai atitinkamai) neviršija „Maksimalių viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui (PVM įtrauktas)“, kurie apskaičiuoti 6.4 darbalapyje. Skaičiuoklė langelyje G267 pati teikia išvadą viršyta ar ne šio rodiklio reikšmė.

Iš viešojo subjekto perspektyvos PP yra finansiškai gyvybingas kai viešojo subjekto metinė laisvai disponuojama pinigų suma yra didesnė nei planuojama PP įgyvendinimo finansinė našta to paties subjekto biudžetui, o prisiimami finansiniai įsipareigojimai neviršija atitinkamų PP rodiklių.

PP optimizavimo algoritmas

PP gali būti įgyvendintas tik tuomet, jei jis yra finansiškai gyvybingas, t. y. visi PP dalyviai tokiaame projekte gali patenkinti savo interesus: privatus subjektas gauti pageidaujama grąžą už atliktas investicijas, viešasis subjektas padengti savo įsipareigojimus privačiam subjektui, o finansuotojas uždirbti palūkanas ir atgauti suteiktą paskolą (pastarojo interesai šiame etape vertinami tik grąžos iš skolinto kapitalo atžvilgiu). Kai šios sąlygos tenkinamos, svarbu užtikrinti, jog viešojo ir privataus subjektų bendradarbiavimo sąlygos būtų optimizuotos, t. y. neleistų privačiam subjektui gauti viršpelnio, kuris nėra pateisinamas viešojo intereso atžvilgiu.

Siekiant įvertinti PP finansinį gyvybingumą ir optimizuoti finansines bendradarbiavimo sąlygas su privačiu subjektu, viešajam subjektui rekomenduojama taikyti tolimesnius finansinio modeliavimo veiksmus ir priemones, kurie pateikti atskirai PP ketinant įgyvendinti VžPP ir koncesijos būdais.

VžPP

PP planuojant įgyvendinti VžPP būdu, pagrindinės privataus subjekto pajamos - viešojo subjekto mokamas atlyginimas. Todėl viešajam subjektui svarbu jį apskaičiuoti ir racionaliai išdėstyti per VPSP sutarties laikotarpį bei įvertinti biudžeto galimybes jį mokėti (angl. *affordability*). Šio proceso metu taip pat aktualu ieškoti atlyginimo dydžio sumažinimo ar greitesnio atsiskaitymo privačiam subjektui už atliktas investicijas ir tokiu būdu sumažinant VPSP sutarties trukmę galimybių.

Šiuos dalykus rekomenduojama atlikti vadovaujantis 1 pav. pateikta modeliavimo žingsnių seka:

1. Nustatykite naudingą ekonominę investicijų tarnavimo laikotarpį - tai yra maksimali PP/VPSP sutarties trukmė, nes ilgiau turtas dėl nusidėvėjimo nebėra tinkamas naudoti.
2. Atleiskite privatą subjektą nuo mokamų mokesčių (jei yra galimybių), priešingu atveju viešasis subjektas šias išlaidas, mokėdamas metinį atlyginimą, iš esmės turėtų pats ir sumokėti. Todėl mokesčių taikymas pvz., žemės nuomos, turto nuomos, VžPP atveju viešojo sektoriaus atžvilgiu nėra racionalu.
3. Apskaičiuokite metinį atlyginimą, kurį viešasis subjektas turėtų mokėti privačiam subjektui už teikiamas paslaugas ir kurio dydis leistų pastarajam leisti gauti rinkoje pagrįstą grąžą.
4. Įvertinkite galimybes gauti pajamų iš papildomų komercinių veiklų (pvz., neformaliojo ugdymo paslaugų teikimas suaugusiems darželio aktų salėje valandomis, kuomet mažųjų ugdymo veikla jau yra pasibaigusi), kurios suteiktų galimybę privačiam subjektui gauti daugiau pajamų ir tokiu būdu sumažintų viešojo subjekto finansavimo įgyvendinti PP poreikį. Suprognuokite šiai veiklai teikti reikalingas įdėti investicijas, galimas patirti išlaidas bei gauti pajamas. Grąža, gaunama iš šios veiklos gali būti panaudojama viešajam sektoriui aktualų veiklų finansavimo iš viešojo subjekto biudžeto poreikiui mažinti.
5. Apskaičiuokite metinį atlyginimą, kurį viešasis subjektas turėtų mokėti privačiam subjektui už teikiamas paslaugas, jei pastarajam būtų suteikta galimybė vykdyti papildomą komercinę veiklą. Atlyginimo dydis turi leisti privačiam subjektui gauti rinkoje pagrįstą grąžą.
6. Įvertinkite viešojo subjekto galimybes mokėti apskaičiuotą atlyginimą bei tai ar viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai PP neviršija maksimalių skaičiuojamų atsižvelgiant į PP rodiklius. Jei viešasis subjektas neturi galimybių apmokėti privačiam subjektui reikalingą mokėti atlyginimą ar viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai PP viršija maksimalius, eikite prie 7 žingsnio, priešingu atveju prie 8 žingsnio.
7. PP nėra finansiškai gyvybingas ir galimybių įgyvendinti tokiai VPSP nėra arba VPSP išlaidų atžvilgiu nėra efektyvus būdas įgyvendinti PP.
8. Jei viešasis subjektas planuoja ir gali mokėti didesnę atlyginimą, eikite prie 9 žingsnio, priešingu atveju prie 10 žingsnio.

9. Atlikdami optimizavimo veiksmus sutrumpinkite PP trukmę pagal viešojo subjekto galimybes mokėti atitinkamo dydžio metinį atlyginimą.
10. PP laikomas finansiškai gyvybingu. Gauti optimizavimo rezultatai fiksuojami, nustatant VPSP sutarties trukmę ir atitinkamo dydžio biudžetą PP įgyvendinti.

Koncesija

PP planuojant įgyvendinti Koncesijos būdu, visa arba didžioji privataus subjekto pajamų dalis yra surenkama iš vartotojų, kurie už gaunamas paslaugas mokama tiesiogiai. Todėl aktualu įvertinti ar, įgyvendindamas PP, planuojamos gauti pajamos privačiam subjektui leis gauti pakankamą grąžą ir ar pagrindinės privataus subjekto dalyvavimo VPSP finansinės sąlygos sudarytos taip, jog mažintų jo viršpelnio (viešojo intereso atžvilgiu nepagrįstai didelio pelno) gavimo riziką. Jei pajamų srautas iš tiesioginių vartotojų yra per mažas, kad leistų privačiam subjektui gauti pakankamą grąžą, reikia įvertinti išlaidų privačiam subjektui mažinimo ir/ar atlygio mokėjimo poreikį, kartu dėl to tenkančią naštą bei viešojo subjekto biudžeto galimybes ją prisiimti.

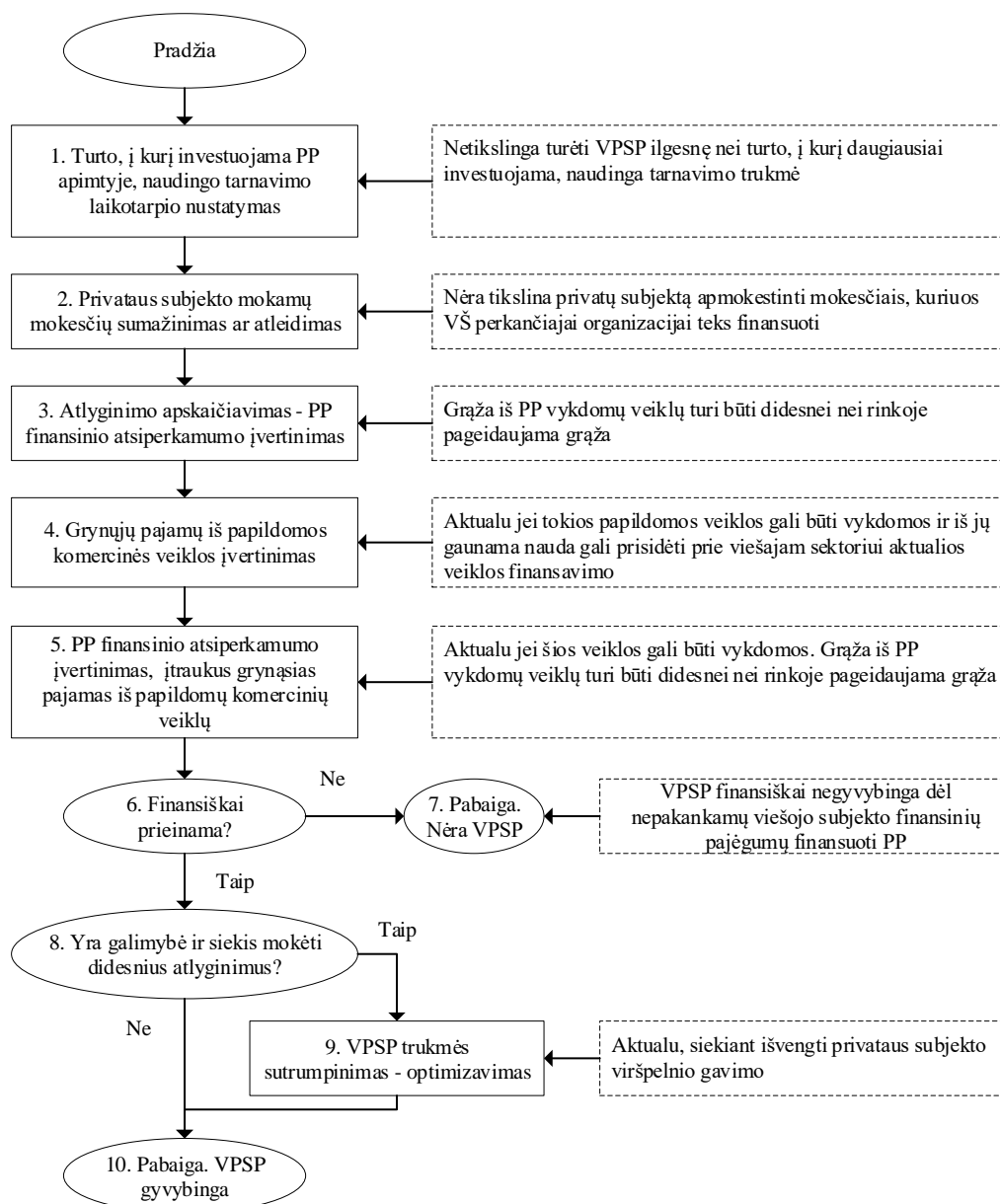
Šiuos dalykus rekomenduojama atlikti vadovaujantis 2 pav. pateikta modeliavimo žingsnių seka:

1. Nustatykite investicijų naudingą ekonominį tarnavimo laikotarpį - tai yra maksimali VPSP sutarties trukmė, nes ilgiau turtas dėl nusidėvėjimo nebėra tinkamas naudoti.
2. Nustatykite viešųjų paslaugų kainų lygį. Jis turi sutapti su IP nustatytu kainų lygiu.
3. Atlikite privataus subjekto investicijų į PP atsipirkimo vertinimą. PP turi generuoti ne mažesnę grąžą nei pinigų srautams taikoma FDN. Jei PP negeneruoja privačiam subjektui pakankamos investicijų grąžos, eikite prie 4 žingsnio, priešingu atveju prie 8 žingsnio.
4. Įvertinkite galimybes sumažinti privataus subjekto mokamus mokesčius ar jį nuo šių mokesčių atleisti ir kartu gauti grynujų pajamų iš papildomų komercinių veiklų. Jei planuojama, kad PP negeneruos privačiam subjektui pakankamos investicijų grąžos, kuri būtų lygi ar didesnė už FDN, eikite prie 5 žingsnio, priešingu atveju prie 9 žingsnio.
5. Apskaičiuokite metinį atlygį, kurį viešasis subjektas turėtų mokėti privačiam subjektui, kad pastarasis galėtų gauti pakankamą grąžą. Įvertinkite ar šis mokėjimas yra finansiškai prieinamas iš viešojo subjekto pusės ir ar viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai PP neviršija maksimalių, skaičiuojamų atsižvelgiant į PP rodiklius. Jei mokėjimas prieinamas, o viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai PP neviršija maksimalių, eikite prie 9 žingsnio, priešingu atveju prie 6 žingsnio.
6. Nustatykite maksimalų viešojo subjekto galimą mokėti metinį atlygį ir jam esant sumažinkite PP apimtį ar padidinkite paslaugų kainų lygį iki ribos, kuri leistų privačiam subjektui gauti pakankamą finansinę grąžą. Jei prioritetas teikiamas išlaikyti tą patį kainų lygį, tuomet turite mažinti PP apimtį. Jei PP apimties sumažinti negalima, tuomet vienintelis būdas pagerinti privataus subjekto atsipirkimo rodiklius yra kainų lygio padidinimas. Jei atliekami bent vienas iš šių dviejų elementų pakeitimų, esant šioms aplinkybėms iš naujo įvertinkite IP socialinę-ekonominę naudą. Jei $EGDV > 0$, tuomet pakartokite visą PP vertinimą nuo PP rodiklių apskaičiavimo iki PP finansinio gyvybingumo vertinimo, t. y. prielaidos, naudojamos PP rodikliams apskaičiuoti ir finansinio gyvybingumo vertinimui atlikti turi sutapti. Priešingu atveju laikoma, jog PP nepasideda prie visuomenės socialinės-ekonominės naudos didinimo ir jį nėra naudinga įgyvendinti. Jei viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai koreguotame PP yra mažesni už naujai apskaičiuotus maksimalius tuomet eikite prie 9 žingsnio, priešingu atveju prie 7 žingsnio.
7. VPSP išlaidų atžvilgiu nėra efektyvus paslaugų teikimo būdas ir nėra finansiškai gyvybinga.
8. Siekiant sumažinti viršpelnio gavimo riziką priklausomai nuo viešojo subjekto paslaugos teikimo prioritetų įvertinkite galimybes taikyti tokias priemones kaip: koncesijos mokesčio nustatymas, teikiamų paslaugų kainų lygio sumažinimas ir koncesijos trukmės sumažinimas. Taikomos priemonės turi užtikrinti, jog privataus subjekto investicijų atsipirkimas per koncesijos laikotarpį

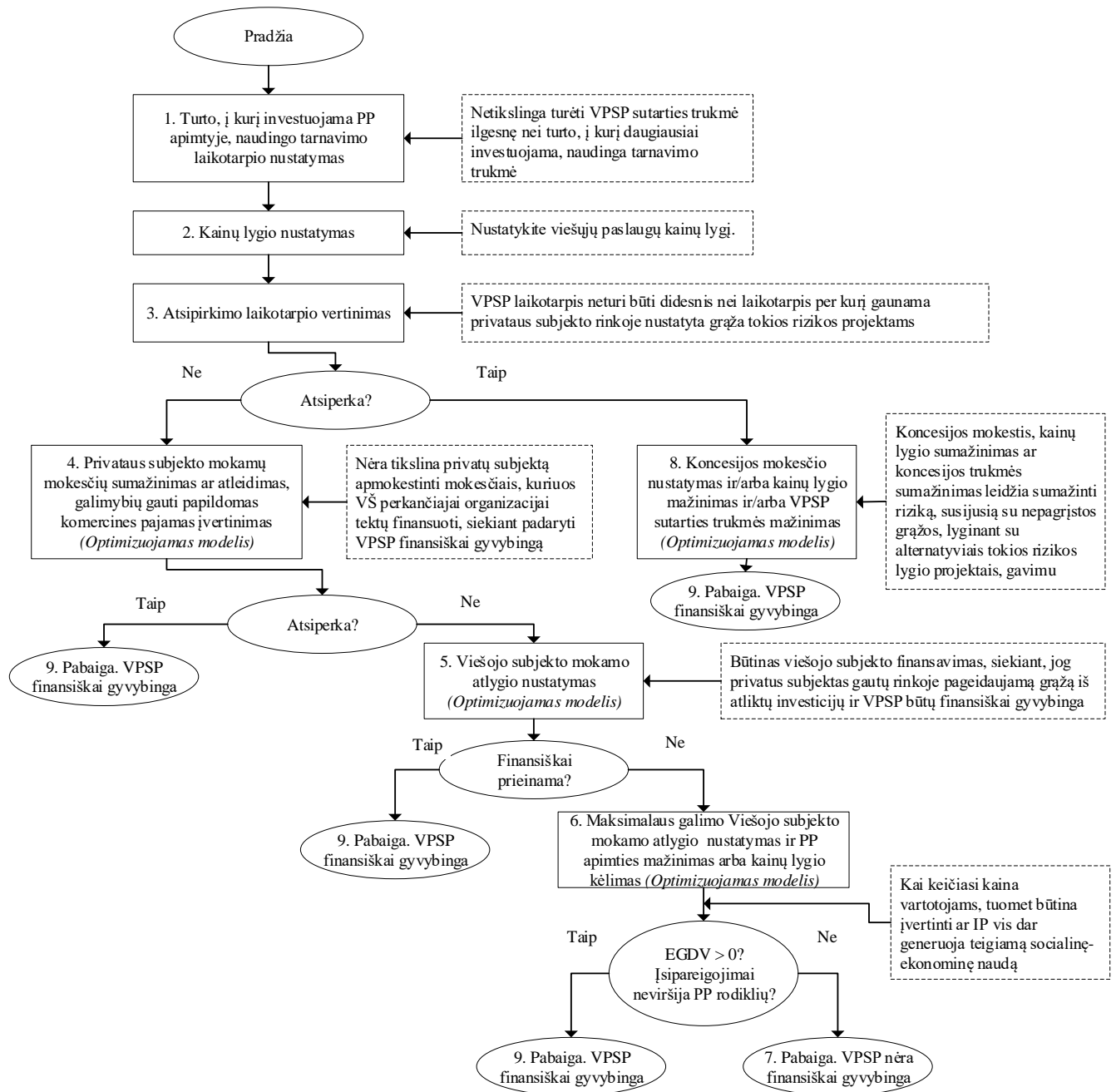

būtų lygus ar kiek didesnis už FDN, bet neviršytų FDN + 1 proc. punktas, t. y. būtų sumažinta galimybė pasireikšti viršpelnio gavimo rizikai.

9. PP laikomas finansiškai gyvybingu. Gauti optimizavimo rezultatai fiksuojami, nustatant koncesijos trukmę ir kitas bendradarbiavimo su privačiu subjekto PP finansines sąlygas.

1 pav. PP optimizavimo schema, planuojant ją įgyvendinti VŽPP būdu

2 pav. PP optimizavimo schema, planuojant įgyvendinti koncesijos būdu